

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹת תְּקִחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי וְגו'.¹ פירש רש"י², לי - לשמי, תרומה - הפרשה, פירשו לי מממונם נדבה. יש לפרש על פי פשוטו פירוש רש"י הנ"ל, דהנה כשאדם רוצה לבוא באמת לאמתו לעבודת הבורא ברוך הוא באמת, ליתן קודשא בריך הוא ושכינתא בכל עבודותיו - צריך לזה פרישות גדול מבני אדם³, שלא יתחבר את עצמו לבני אדם שאינם הגונים - רק לצדיקי הדור לפעמים, לראות עבודתם השלימה, והעיקר להתבודד במחשבתו⁴ תמיד - להסתכל רוממות אלהותו יתברך שמו, וזהו מדריגה אחת. ועוד צריך מדריגה אחרת, שלא יאהב לקנות ממון הרבה, רק צריך להיות במדת 'הסתפקות' להסתפק במועט, כי אם ח"ו יהיה אוהב כסף - אזי לא יהיה יכול כלל לעבוד ה' באמת. וְהִשְׁגִּי מְדַרְיָגוֹת אֵלּוּ - הם חיוב גדול לכל מי שרוצה לכוונס להיות עובד ה' באמת

וזהו פירוש כונת הרש"י הנ"ל על פסוק הנ"ל **ויקחו לי**, כשתרצו ליקח כביכול קודשא בריך הוא, דהיינו אלהותו יתברך שמו לשמי⁵ - דהיינו לדבק קודשא בריך הוא ושכינתא⁶, וזהו לי לשמי. תרומה - הפרשה מאת כל איש רצה לומר, צריך מקודם לפרוש עצמך מאת כל איש, שלא להתערב עצמך עם בני אדם, רק להיות בהתבודדות גדול וזהו תרומה מאת כל איש. וגם צריך לפרוש את עצמו מתאוות ממון, וזהו יפרישו לי מממונם רצה לומר, שצריך לפרוש עצמו מממון שלא ירדוף אחר ממון, רק ההסתפקות - ואז ידבנו לבו לה', ויהיה יכול ליקח לי לשמי כביכול, דהיינו ליחד העולמות העליונים עם התחתונים באין סוף ב"ה וברוך שמו כמובן. ואמנם, יקרה לפעמים, שנדמה לאדם שנצרך לממון, ונותן עיניו בממון לפי שעה, באומרו שלאחר זמן יהיה פרוש לשמו יתברך, על כן סיים רש"י ואמר: נדבה רצה לומר, שיהיה מיד בלי להניח ללמים הבאים. כי זה חילוק בין 'נדר' לינדבה' - שנדבה אומר 'הרי זו' ומפריש מיד, ונדר אומר 'הרי עלי' שמקבל על עצמו להפריש לאחר זמן⁷, והבן

עוד על פסוק הנ"ל, בהתעורר עוד איזה דקדוקים; **וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹת תְּקִחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי**. פירש רש"י ז"ל: ויקחו לי - לשמי. לכאורה מלת 'לאמרי' הוא מיותר⁸. גם יש לדקדק, שאמר הכתוב 'ויקחו' שמשמע אפילו לא ירצו ליתן ברצון - יקחו מהם בעל כרחם⁹; וכן הוא באמת, ששלוש תרומות נאמרו כאן¹⁰, ועל מחצית השקל היו ממשכנני¹¹. ואם כן איך אמר הכתוב אחר כך 'אשר ידבנו לבו' שמשמע שיתנו מרצונם הטוב. גם צריך להבין, הלא תורתנו הקדושה היא נצחית¹², ונוהגת בכל דור ודור בכל עת ובכל זמן, איך שייך מצוה זו עתה בזמן הזה¹³. ובזוהר הקדוש (ח"יב קכ"א)¹⁴ מאריך בזה, שכתובים אלו מרמזים לדורות, ומפרש ויקחו לי תרומה היינו שיקח האדם לעצמו התרוממות

¹ שמות פרק כה: (א) וַיְדַבֵּר יְקוֹק אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ-לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹת תְּקִחוּ אֶת-תְּרוּמַתִּי: רש"י: (ב) ויקחו לי תרומה - א לי לשמי: תרומה - הפרשה, ב יפרישו לי מממונם נדבה: ידבנו לבו - לשונך נדבה, והוא לשון רצון טוב, פרישנ"ט בלעז [מתנה]:

³ סור מרע ועשה טוב פרק שלישי (הרב צבי הירש מזידטשוב, הקדמה לספר עץ חיים: כמו שמצינו הבע"ל זרה שהיו הולכי מדבריות בהרים בטורי קרדו במקומות אשר ממש לא עבר בהם איש והו פרושי מדברא, כמו הסבא דפרשת תצוה [זוה"ק ח"ב קפ"ז ע"א] וכל ספר הזהר מלא מזה פלוני ופלוני התנאים הוו אזלי באורחא ועאלו למערתא ופשטו עצמם במדבריות מן כל עיני עולם והמשיכו עליהם רוח הקודש בשירות ותשבחות דודו מלא, ובתורה הפנימית הלכו מעולם לעולם, כמו שכתב בשער הקדושה, צא ולמד מפרישות רשב"י וחביריו, רשב"י ור' אלעזר בנו קנה עצמות שלימות פנימיות בהירות במערתא דטשו ביה י"ג שנין, אזי השיג יותר מכל החברים והגדיל ונעשה רב לחביריו הקדושים לר' יהודא בר אילעי ראש המדברים ולחמיו ר' פנחס בן יאיר קדוש עליון כדאיתא במסכת שבת [לג]: וכן מעשה דרבינו האר"י ז"ל פרישות היה לו כנודע מספר עמק המלך, ובימינו אבותינו ספרו לנו ממעשיות דהבעש"ט ז"ל קודם התגלותו פרישותו במדבר בהרים, וכל ספר הזהר ממש נעשה במדבר.

⁴ ספר מגדל עוז ליעב"ץ - בית מדות - עליית דרך ארץ: בני, בחרו במדת ההסתפקות, מפני שהיא ממדת החסידים המסתפקים בין ברב בין במעט, וכל הנהנה מיגיעו ומסתפק, קונה לו ח"י העולם הזה והבא, ומוצא קורת רוח ומנוחה בעולם הזה, ואינו בא לידי חולי מעים וכאב לב. ואיזהו מסתפק, זה השמח בחלקו שחננו הבורא, ושנאו מדת זולל וסובא, מפני שהיא מדת הרשעים, וסופו לבוא לידי עניות, ומביא לעצמו חלאים גדולים וכבדים, וסופו יורש גיהנם:

⁵ מדרש תנחומא (ורשא) פרשת תרומה סימן ג: אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל התורה שלי ונטלתם אותה קחו אותי עמה שנאמר ויקחו לי תרומה,

⁶ תיקוני זוהר תקונא חמשין וחמש דף פח עמוד ב: מסטרא דמלכות דאיהו זה שמי
⁷ משנה מסכת קינים פרק א משנה א: איזהו נדר האומר הרי עלי עולה ואיזהו נדבה האומר הרי זו עולה מה בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים מתו או נגנבו חייבים באחריותם ונדבות מתו או נגנבו אין חייבין באחריותן

⁸ אור החיים שמות פרק כה פסוק ב (פרשת תרומה): (ב) דבר אל בני ישראל. צריך לדעת למה לא הספיק במה שקדם לומר לאמר והדבר מובן שלבני ישראל יאמר. או לא היה צריך לומר לאמר ויספיק באומר דבר אל בני ישראל. ונראה לי על דרך מה שאמר ז"ל (יומא ד' ב) מנין שהאומר דבר לחבירו שהוא בבל תאמר שנאמר וידבר ה' אל משה לאמר. ועל פי הדברים האלה יצטרך לומר דבר אל בני ישראל שאם לא כן יחשוב משה כי לא בא אלא לתת רשות שאין זה בבל תאמר חובה מנין תלמוד לומר דבר וגו'. ולדרך זה תמצא מרגוע לנפשך בכל התורה כולה שאמר הכתוב לאמר וחזר לומר דבר, כי בכל מצוה צריך לומר לו לאמר ודבר ובאחת מהנה לא יהיה נשמע שחובה עליו הם הדברים לאומרם להם אלא רשות, ורבותינו ז"ל (ילקוט הראובני) דרשו דבר אל בני ישראל שלא ימנה עליהם מערב רב ודורשים לשון דברות ושררה. עוד יתבאר בסמוך באופן אחר:

⁹ כי יקח משמע שהוא בעל כרחו:
¹⁰ רש"י שמות פרק כה פסוק ב: תקחו את תרומתי - אמרו רבותינו שלש תרומות אמורות כאן, אחת תרומת בקע לגלגלת, שנעשו מהם האדנים, כמו שמפורש באלה פקודי (שמות לח כו - כז), ואחת תרומת המזבח בקע לגלגלת לקופות לקנות מהן קרבנות צבור, ואחת תרומת המשכן נדבת כל אחד ואחד:

¹¹ משנה מסכת שקלים פרק א משנה ג: משישבו במקדש התחילו למשכן

¹² מאור עינים במדבר פרשת נשא: שהתורה היא נצחית ושייכת בכל זמן דאל"כ היה ח"ו רק סיפורי מעשים שהיו בזמן קדום וא"כ למה נקראת תורה מלשון הוראת דרך שהיא מורה ומלמדת אותנו דרך ה' ומה הוראת דרך יש כאן

¹³ ראה פ' שקלים שראינו שהקשה זאת

¹⁴ זוהר כרך ב (שמות) פרשת תרומה דף קלד עמוד ב: פתח ואמר ויקחו לי תרומה הכא איהו יחודא בכללא חדא עילא ותתא, ויקחו תרומה לא כתיב אלא ויקחו לי תרומה עילא ותתא בכללא חדא בלא פרוודא כלל, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, האי קרא הכי אצטרך ליה למימר כל איש אשר ידבנו לבו (ס"א יקח את תרומתי), מאי מאת כל איש, אלא רזא הכא לאינון מרי מדין, זכאין אינון צדיקאי דידעי לשואה רעותא דלבהון לגבי מלאך עלאה קדישא וכל רעותא דלבהון לאו איהו לגבי עלמא דא ובכסופא בטלה דיליה, אלא ידיעי ומשתדלי לשואה רעותהון ולא תדבקא לעילא בגין לאמשכא רעותא (דלהון) דמאריהון לגבייהו מעילא לתתא, ומאן אתר נטלי ההוא רעותא דמאריהון לאמשכא ליה לגבייהו, נטלין מאתר חד עלאה קדישא דמניה נפקין כל רעותין קדישין, ומאן איהו כל איש דא (מב ב) **צדיק דאתקרי כל** כמה דאת אמר (קהלת ה) ויתרון ארץ בכל היא, (תהלים קיט) על כן כל פקודי כל ישרתי, איש כמה דאת אמר (בראשית ו) איש צדיק, דא איהו צדיק (ס"א כל איש) מאריה דביאת

לעבודת הבורא ברוך הוא. מאת כל פירוש, שזאת יוכל להשיג על ידי שמדבק עצמו אל הצדיק שנקרא כל עיין שם. אמנם, לא כל אחד ואחד יוכל להתבונן ולדעת מי הוא הצדיק האמיתי אשר בכוחו לרומם נשמות ישראל לאביו שבשמים לקשר אותם בשרשם - שידבק עצמו אליו

והענין הוא, דהנה קודשא בריך הוא וישראל ואורייתא חד (זוהר הקדמה ה א)¹⁵, ובאורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא, דהיינו על ידי כ"ב אתון דאורייתא, וכל אות ואות הוא כלול בשם הוי"ה ב"ה¹⁶, וכל איש מישראל יש לו חלק באות מאותיות התורה¹⁷. וזהו שאנו אומרים 'אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד', אחד בגימטריא י"ג, הן י"ג מכילין דרחמין, והן שלשה היות, ושלשה פעמים אחד הוא ט"ל¹⁸ והן י"ט אורתי (ישעיהו כו יט)¹⁹, ולכן אנו אומרים 'אתה אחד' בשבת במנחה, שאז הוא רַעְנָא דרעוין²⁰, ונתגלגל הטי"ל אורות. וזהו (ילקוט ואתחנן תתכד)²¹ כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו, רצה לומר על ידי עסק התורה יוכל האדם להתדבק בהטי"ל אורות שהן החיות של כל העולמות.

אמנם, צריך שתקדים התשובה לעסק התורה, כמו שאמר אדמו"ר הרב הקדוש רבינו יעקב יצחק הלוי זצוק"ל מלובלין²² כל הלומד בלא תשובה - עליו הכתוב אומר (תהלים נ טז)²³ וְלִרְשָׁע אֲמַר אֱלֹהִים מַה לָּךְ לִסְפֹּר חַקֶּי, וענין זה הובא כמה פעמים בכתבים שלי באריכות

אך לבוא לידי תשובה אמיתית - לאו כל אדם זוכה, אלא מי שהוא צדיק גמור - הוא דבוק תמיד בתשובה עילאה²⁴, ולכן נקרא הצדיק כל²⁵, כי תיבת כ"ל גימטריא חמשים רצה לומר, שהוא דבוק בנו"ן שערי תשובה²⁶, ועל ידי זה הוא ממשיך השפעות טובות מעולם התשובה; רק על ידי שמדבק עצמו אל הצדיק - ממנו יקח איך לבוא לידי תשובה האמיתית.

וכי תאמר איך נדע מי הוא אשר הוא דבוק תמיד בתשובה, הלא יוכל להיות שרואים מאדם מְעַשֵׂי נְגִלוֹת שלו הן בלתי הגון על נכון, ואף על פי כן לבו נשבר בקרבו וְיִקְדֵּי פִיקוּד אֶשֶׁת בקרבו בהתלהבות גדול להבורא ברוך הוא, על זה הודיעו לנו חז"ל מי הוא הצדיק באמת, שאיתא בגמרא (ראה ר"ה ו. נדרים י א)²⁷ מה בין נדר לנדבה; נדר - האומר הרי עלי, נדבה - האומר הרי זו. ואיתא

דרעותיה תדיר לגבי מטרוניא כבעלה דרחים לאתתיה תדיר, ידבנו לבו איהו רחים לה, ולבו דאיהי מטרוניא דיליה ידבנו לאתדבקה ביה, ואף על גב דרחימו סגי דא בדא דלא (בראשית ז א) מתפרשן לעלמין מההוא כל איש מאריה דביא מאריה דמטרוניא מניה תקחו את תרומתי, זוהר מהדורת הסולם - ויקרא פרשת אחרי מות מאמר אסור ללמוד תורה לשאינו נמול אות רצו: דְתִינְן תַּלְתֵּי דְרָגִין אינון מְתַקְשָׁרן דא דְאָד, קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, אֹרִייתָא, וְיִשְׂרָאֵל.

¹⁶ זוהר כרך ב (שמות) פרשת יתרו דף פז עמוד א: אורייתא כלא שמא קדישא היא, דלית לך מלה באורייתא דלא כליל בשמא קדישא
¹⁷ ספר מגלה עמוקות על ואתחנן - אופן קפו: לכל אחד מישראל יש לנשמה שלו אות אחת מס' רבוא אותיות התורה, (כדאיתא בזוהר רות על פסוק [רות ד ז] וזאת לפנינו בישראל). והנה סוד גדול הוא, וסוד כבוד אלהים הסתר דבר (משלי כ"ה [כה ב]), "ר"ל יש בתורה ת"ר אלף אותיות וס"ה אותיות יותר מס' רבוא, וסוד זה מבואר בתיבת הסת"ר, ה"ס הם סוד ס"ה אותיות היתירים על ת"ר אלף, שהיא השכינה שנקראת אדני", שהיא סוד תיבת נח, דתמן כל ס' רבוא נשמות של ישראל. וכן שכינה במלואה כזה שיי"כ כ"ף יו"ד נו"ן ה"א, בגימטריא תר"א, שהוא סוד ת"ר אלף.
¹⁸ פני יהושע מסכת קידושין דף ל עמוד א: והואיל ואתא לידי שנקראו הראשונים סופרים שהיו סופרין כל אותיות שבתורה אימא בהו מילתא דהוי קשיא לי כמה שנין לפי שמצאנו בספרים קדמונים ואחרונים שמספר כל האותיות שבתורה הם ששים ריבוא, ועל זה רומז ישראל שנוטריקון שלו יש ששים ריבוא אותיות לתורה ולכך מספר כל ישראל היו ששים ריבוא כמו אותיות התורה ושכל אחד מישראל יש לנשמה שלו מצוה אחת ואחיה באות אחת, ודבר זה כמעט שהוא דבר מוסכם ונזכר בזוהר ובספר הקדוש שני לוחות הברית במקומות הרבה. ועמדתי משתומם ומתפלא לפי חשבון חמשים פסוקים שיערתי בלבי שלא יהיו אותיות התורה כי אם חצי ערך החשבון המוזכר. עד שראיתי בספר חסד לאברהם שהרגיש בזה וכתב שנמצא דאותיות התורה הן שלשים ואחד ריבוא אלא מה שנמצא שאותיות התורה עולים ששים ריבוא היינו השבעה ועשרים אותיות האלפא ביתא עם מנצפ"ך במילואיהן ומילוי דמילוי עיין שם במעיין שני נהר י"א ענין התירוץ. אמנם אף שאין אני כדאי נראה לי דהדברים ג"כ כפשוטן דמאחר שמצאנו שמספר האותיות שבתורה ממש הן ל"א ריבוא וא"כ שפיר מצינן למימר ג"כ שהן ששים ריבוא עם התרגום שנמסר ג"כ בסיני כדאיתא במדרש ובספרים הקדמונים הרבה מאד וביחוד בספר של"ה בענין שנים מקרא ואחד תרגום. ועוד נראה לי לפרש בענין יותר מרווח שכל אות מאותיות התורה יש לה שני בחינות קדושות ממש ענין הכתיבה שנכתב באצבע אלקים וענין קדושת הקריאה שדיבר הקדוש ברוך הוא עם משה וכדכתיב אחת דיבר אלהים שתיים זו שמענו ורואין את הנשמע ושומעין את הנראה ואמרינן נמי יש אם למקרא ויש אם למסורת וראיה ברורה לדברי שהרי כל אותיות שבתורה נאצלו מהשם הקדוש הויה ב"ה ולא כשהוא נכתב הוא נקרא וא"כ כל התורה כיוצא בה הכתיבה לחוד והקריאה לחוד וא"כ שפיר מצינן למימר שעולין סמ"ך ריבוא ל"א ריבוא דכתיב וכ"ט דקריין וכמה אותיות לרוב שאין ניכרין כלל במבטא ואין בהן אלא בחינת כתיבה כאותיות הווין ואלפין שבאמצע התיבה והנחה, כן נראה לי נכון בעזה"י ואם שגיתי אתי תלין וה' הטוב יכפר בעדי.

¹⁸ תיקוני זוהר הקדמה דף יז עמוד ב: ט"ל ודא איהו יו"ד ה"א וא"ו וה"א איהי שכינתא דלא מחושבן ט"ל אלא יו"ד ק"א וא"ו דסליקו אתון לחשבן ט"ל מלייא לשכינתא מנביעו דכל מקורין עלאין

¹⁹ ישעיהו פרק כו פסוק יט: (יט) יְחִיִּי מִתֵּיךְ נְבִלְתִי יְקוּמֹן הַקִּיצוֹ וְרָנְנוּ שְׂכְנֵי עֶפְרָיִם כִּי טַל אֹרֶתְךָ טִלְךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תְּפִיל: ס

²⁰ זוהר כרך ב (שמות) פרשת יתרו דף פח עמוד ב: ביומא דשבתא כד מטא עדן דצלותא דמנחה רעוא דרעוין אשתכח ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה וכל דינין מתכפייין ומשתכח רעותא וחדו בכלא

²¹ ילקוט שמעוני תורה פרשת ואתחנן רמז תתכד: כי טל אורות טלך וארץ רפאים תפיל כל המשתמש [בתורה טל תורה מחייהו ואי לא לא,

²² ראה בפרשת משפטים

²³ תהלים פרק נ פסוק טז: וְלִרְשָׁעוֹ אֲמַר אֱלֹהִים מַה לָּךְ לִסְפֹּר חַקֶּי וְתִשָּׂא בְרִיתִי עֲלֵי-פִי:

²⁴ תשובה מספירת הבינה

²⁵ ממדת יסוד כדאיתא זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף לא עמוד א: כי כל דא צדיק בשמים דא תפארת ובארץ דא כ"ל כתרומתו די אחיד בשמיא ובארעא כלומר דיסודא דעלמא דאקרי כל איהו אחיד בתפארת דאקרי שמים, ובארץ

זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף לא עמוד ב

דאקרי כ"ל

²⁶ שהם נו"ן שערי בינה

²⁷ תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף ו עמוד א: ומה בין נדר לנדבה? נדר, מת או נגב - חייב באחריותו, נדבה, מתה או נגב - אינו חייב באחריותה!

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ח עמוד א: משנה. אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותו, ונדבות אינו חייב באחריותו. גמרא. הא לענין בל תאחר - זה וזה שוין. תנן התם: אי זהו נדר - האומר הרי עלי עולה. איזה היא נדבה - האומר הרי זו עולה. ומה בין נדרים לנדבות? נדרים, מתו

שם שהחסידיים הראשונים היו מביאין כבש לעזרה וסומכין את ידן עליו ושחטו²⁸, כדי שלא יבואו לידי מעילה. הרי שקראו חז"ל 'צדיקים' לאותן שמדקדקים על עצמם כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה בעבודת השם, כי מעשה הנגלות הן הוכחה על הפנימיות, והן אמת שצריך להיות הַנְּגָע לְקֶטֶט²⁹ - אבל מכל מקום גם מעשה הנגלות שלו צריכים להיות בכשרון, שלא יהיה בהם שום דופי

וזה ביאור הכתוב וידבר ה' אל משה 'לאמר' היינו שידבר אל בני ישראל לאמר לדורות הבאים³⁰, ויקחו לי תרומה פירוש, שיקחו לעצמן התרוממות בעבודת הבורא ברוך הוא. ופירש רש"י ויקחו לי - לשמי, פירוש לי בגימטריא מ"ם, רומז לתורה שניתנה למ"ם יום³¹, והוא המ"ם רבתא מלמַרְבָּה המְשֻׁקָּה (ישעיהו ט ו)³², ומְשֻׁם נשתלשל הַשֵּׁם הווי"ה ב"ה, והוא ושמה חד ורצה לומר, שילמוד אדם תורה על דרך זה - שעל ידי עסק התורה יתדבק בו יתברך שמו, ויגרום בלימודו יחוד קודשא בריך הוא ושכינתא. וממי יוכל לקבל לתת עצות בנפשו איך לבוא לידי השגה זו - אמר הכתוב מאת כל רצה לומר, מאת הצדיק שנקרא כל, ומי הוא הצדיק אשר אליו יתדבק האדם ללמוד ממנו עבודת השם - אמר הכתוב איש אשר ידבנו לבו פירוש, 'נדבה' הוא האומר הרי זו כני"ל, ורצה לומר זהו הצדיק האמיתי, מי שמעשיות הנגליות הן בכשרון בלי שום דופי, שנוכל לומר עליו במזומנים כמראה באצבע - 'זו הן המעשים טובים שלו', שמעשיו הנגליות הן הוכחה על פנימיות מעשיו, ומחשבתו נְפָרַת מתוך מעשיו הטובים; מצדיק כזה אשר הוא מדקדק על עצמו כחוט השערה - ממנו תקחו את תרומתי רצה לומר, ממנו תוכלו ליקח התנשאות לעבודת השי"ת³³.

עוד על פסוק הנ"ל; וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. הדקדוק הוא, למה נאמר 'תרומה' שהוא לשון התנשאות, היה לו לומר 'ויקחו לי נדבה' כמו שכתוב אחר כך 'איש אשר ידבנו לבו'

ונראה בזה, דהנה כתיב (שמות כה ח)³⁴ וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְתוֹכְכֶם, ודרשו חז"ל (מדרש אגדה שם) 'בתוכו' לא נאמר, אלא 'בתוכם' - מלמד שכל אחד ואחד מישראל יִרְאֶה את עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו (תענית יא ב)³⁵, שהאדם צריך להזדכך את עצמו מכל מיני גשמיות כדי שיהיה מרכבה לשכינה הקדושה³⁶, כי קודשא בריך הוא וישראל ואורייתא חד הן³⁷, ובאורייתא

או נגנבו או אבדו - חייב באחריותו, נדבות, מתו או נגנבו או אבדו - אינו חייב באחריותו, מנהגי מילי? דתנו רבנן: ונראה לו לכפר עליו, רבי שמעון אומר: את שעליו חייב באחריותו, ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו. מאי משמע? - אמר רבי יצחק בר אבדימי: כיון דאמר עלי - כמאן דטעין אכתיפיה דמי.

²⁸ תלמוד בבלי מסכת פסחים דף טו עמוד ב: והא קא עביד עבודה בקדשים! - כהלל. דתניא: אמרו עליו על הלל, מימיו לא מעל אדם בעולתו. אלא, מביאה חולין לעזרה ומקדישה, וסומך ידו עליה ושוחטה.

²⁹ מיכה פרק ו פסוק ח: (ח) הַגִּיד לְךָ אֲדָם מֵהֵטוֹב וְנִמְהֵר יִקְרָךְ דוֹרָשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאֶהְבֵּת חֻסֵּד וְהִצַּעַע לְקֶטֶט עִם־אֱלֹהֶיךָ: פ

³⁰ ומישוב בזה למה שכתוב גם לאמר ו-דבר, ש"ב" יאמרו הם לדורות הבאים

³¹ שמות פרק כד פסוק יח (פרשת משפטים): (יח) וַיָּבֵא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָם וַיַּעַל אֶל־הַקֶּהַר וַיְהִי מֹשֶׁה בְּהָר אֲרָבָעִים יוֹם וְאֲרָבָעִים לַיְלָה: פ

³² ישעיהו פרק ט פסוק ו: (ו) הַמְּרַבֶּה לַמְּרִבָּה הַמְּשַׁרְה וְלִשְׁלֹם אֵין־לָךְ עַל־כַּפַּי דָּוִד וְעַל־מִמְלַכְתּוֹ לְהַכִּין אֶתְּהָ וְלִסְעָדָהּ בְּמִשְׁפָּט וּבְצִדְקָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם קִנְיַת יִקְרָךְ צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה־זֹאת: ס

תיקוני זוהר תקונא חמישאה דף יט עמוד א: וכד איהו ס סתימא איהו מ"ם רבת"א מלמרבה המשרה

³³ ומישוב מש שהקשה שידבנו לבו משמע ברצון וזה סותר לויקחו שמשמע בעל כרחם כי באמת הידבנו לבו לא נאמר להלוקחים

³⁴ שמות פרק כה פסוק ח: וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְתוֹכְכֶם:

³⁵ תלמוד בבלי מסכת תענית דף יא עמוד א עמוד ב: והאמר רבי אלעזר: לעולם ימוד אדם עצמו אילו קדוש שרוי בתוך מעיו, שנאמר בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר!

תוספות: כאילו קדוש - הקדוש ברוך הוא

אלשיך פרשת תרומה: בשום לב אל אומרו ושכנתי בתוכם ולא אמר בתוכו. והוא כי הנה שמעתי לומדים מכאן כי עיקר השראת שכינה באדם הוא ולא בבית מאומרו בתוכם. ... ועל פי הדברים האלה תהיה כוונת הכתוב ועשו לי מקדש כו'. כי אחת דבר אלהים שתיים זו שמענו. אחת ועשו לי מקדש, שנית שיעשו באופן יתקיים המקדש במה שיכשירו מעשיהם להיות עצמם היכל ה', ותהיה שכינתו יתברך שוכנת בתוכם ובקרבם שיהיו היכל ה' המה, שיהיה נועם ה' עליהם בעצם. וזהו ושכנתי בתוכם, כי אין הוא יתברך עושה עיקר מהעצים ואבנים, כי אם מהאנשים צדיקים אשר נפשותיהם משכנות לאביר יעקב. ופירש על ראשון ראשון. מה שאמרתי ועשו לי מקדש הוא ככל אשר אני מראה אותך כו'. ומה שאמרתי ושכנתי בתוכם אל יקשה בעיניכם לומר מי זה יוכל להכין עצמו להיות משכנו יתברך בו, ומה גם אחר התקלקל הכנתם בעגל. כי דעו לכם כי וכן תעשו, כי יש לאל ידכם בטוב בחירתכם. ולהורות להם כי הבא ליטרה ה' עמו לסייעו ולהכשירו בעצם, והמה כבר באו ליטרה כמאמרם ז"ל (עיין פרקי דרבי אליעזר פרק מו) כי כן עשו ישראל אז מראש חודש אלול שעלה משה הפעם השלישית שבא ליטרה, על כן בסוף הארבעים יום שירד משה בציווי המשכן אמר לו הוא יתברך לאמר להם וכן תעשו, כאילו פיו יתברך דיברם במ לנכח. לומר אל יתמהו על החפץ כי תאמר להם ושכנתי בתוכם כי הניי בא כמדבר לנוכח אתם, ואומר להם וכן תעשו כאילו לפני הם ואתם אני מאז היחילו ליטרה, ומבשרם וכן תעשו. ולא עוד אלא שמעלה אני עליהם כאילו הכל הם העושים עם שאני המלמד ומסייעם להועיל. וזהו וכן תעשו:

³⁶ ראשית חכמה שער הקדושה פרק ו: לא יקדש האדם מחשבתו להיות דבק באלהיו כי אם אחר שיקדש כל אבריו ויטהרם בתחלה בתשובה הראויה ואח"כ יקדשם כמו שנבאר לקמן ב"ה בפרט כמה מיני קדושות והם בכלל קדושות הראי"ה והשמיע"ה והרי"ח ודי"ב"ר ופי' בתיקונים ובר"מ שאלו כנגד שם ידו"ד ואח"כ יקדש ד' אחרים כנגד שם אדנ"י שהם שמו"ש תנועה"ה משו"ש הליכ"ה ופי' בתיקונים (זוהר חדש) שהיא שמוש ביד' תנועה בגוף שמוש בברית הליכה ברגלים וכתב ז"ל ואית דאמרי משוש בידים שמוש בבריתו כלא קשוט עכ"ל. ואחר היות כל כלי הגוף טהורים וקדושים תשרה המחשבה בהם אבל בהיות כל צד פגם באברים הרי יש שם מום כי כל אשר בו מום לא יקרב והנשמה כלה מסתלקת והקליפה היא שורה שם ותבלבל מחשבת האדם בתפלתו וא"א שיהיה לו דבקות בשום פנים ובפרט אם לישנו פגום מלשון הרע וכיוצא שהלשון סולם לעליית התורה והתפלה ולכך תבלבלה המחשבה רע כדי שלא יעשה יחוד על ידו וכיוצא בזה לשאר הפגמים בהיותו פגום א"א לו יחוד בתפלתו שהתפלה הוא קירוב ויחוד המדות על ידי עלת העלות ועלת העלות אינו שורה אלא בכסא מתוקן ובפרט במה שביארנו בשער האהבה כי עיקר דבקות האדם בקונו הוא דבקות נשמתו בשורש החיים כדפי' בענין אהבה התלויה בנשיקין ע"ש ובהיות הנשמה פגומה הרי יש שם חיצוני וא"א שתדבק באור העליון ואחר היות הנשמה מתוקנת כראוי תעשה כסא לרוחניות העליון ותוכל להדבק בנשמת הכל שבו עיקר הדבקות.

³⁷ זוהר כרך ג (ויקרא) פרשת אחרי מות דף עג עמוד א: דתנין ג' דרגין אינון מתקשרן דא בדא קודשא בריך הוא אורייתא וישראל, וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא, קודשא בריך הוא דרגא על דרגא סתים וגליא, אורייתא הכי נמי סתים וגליא

ברא קודשא בריך הוא עלמא³⁸, וכונת הבריאה היה כדי שיהיה שכינתו בתחתונים³⁹. ועל פְּנֵה זו צוה לעשות משכן, כדי שיצמצם שכינתו בתחתונים; ובמשכן היה ציור ותבנית של כל העולמות⁴⁰, כמו שאיתא במדרש (ברכות נה א)⁴¹ יודע היה בצלאל לצרף האותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ואדם הוא עולם קטן כלול מכל העולמות⁴² - לכן אם האדם מזדכך עצמו מכל וכל ומקדש את רמ"ח אבריו וש"ס גידיו - זוכה ונעשה מרכבה לשכינה, והשכינה מדברת מתוך גרונו.

וכבר אמרתי על פסוק (שמות כה ט)⁴³ כָּל אֲשֶׁר אֶנִּי מְרַאֶה אוֹתְךָ אֶת תְּבִנֵית הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תְּבִנֵית כֹּל פְּלִי וְכֵן תַּעֲשֶׂה, שהפסוק הזה הוא בלתי מובן; שאמר הכתוב 'ככל אשר אני מראה אותך' היה לו לומר 'ככל אשר אני מראה לך', כי תיבת 'אותך' מורה על עצם הגוף, ומשמעות שלו שאני מראה אותך לאחרים. גם שאמר 'את תבנית המשכן' וגוי קשה, הלא המשכן שלמעלה שהראה למשה הוא עצם המשכן, והמשכן שעשו ישראל הוא תבנית המשכן שלמעלה שמכוון כנגד משכן שלמטה⁴⁴, ואיך שייך לומר 'אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן'; אדרבה, המשכן שהראה למשה הוא עצם המשכן. עוד קשה, שאמר 'וכן תעשו' לשון רבים, וכי כל ישראל יעשו המשכן⁴⁵. גם, מהיכן יבינו לעשותו כמו שראה, וכי אפשר לְקָרֵב לְשִׁקְלֵי הָאָדָם לְהִבְנִי שיעשה כמתכונת דבר רוחני.

ויובן גם כן על פי דרכינו; כי משה רבינו ע"ה הזדכך את עצמו מכל מיני גשמיות עד שנעשה כולו רוחניות, ונעשה מרכבה לשכינה⁴⁶, והיה הוא תבנית משכן שלמעלה, וממנו היו יכולים ללמוד בני דורו איך לעבוד את השי"ת, לזכות אל השגות משה רבינו. וזהו פירוש הכתוב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כלומר, שכל איש הישראלי יזדכך עצמו מכל וכל כדי שיהיה מרכבה לשכינה⁴⁷. אמנם, לאו כל אדם יודע בְּאֵיזוֹ דָּרְךָ יִשְׁפֹךְ אוֹר לדעת מהיכן יבא לזכות להשגה זו - אמר הכתוב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגוי ורצונו לומר, 'ככל אשר אני מראה אותך' - לבני דורך⁴⁸, את תבנית המשכן רצה לומר, שאתה הוא תבנית המשכן שלמעלה, וכן תעשו פירושו, ואתם תלמדו לעשות כמו כן - שתהיו מרכבה לשכינה, כי כל האדם יוכל לבוא להשגות משה רבינו⁴⁹. היוצא לנו מדברים אלו, שתכלית העבודה הוא להזדכך את עצמו, ויַעֲשֶׂה מרכבה לשכינה כדי שיהיה שכינתו בתחתונים, כמו שהיה כונת הבריאה שיהיה שכינתו בתחתונים ויתגלה מלכותו במהרה.

והנה אמרנו על פסוק (תהלים קמה יג)⁵⁰ מְלִכּוֹתֶיךָ מְלָכוֹת כָּל עֲלָמִים; היינו שמדת המלכות הוא החיות של כל העולמות, אך הוא מסובב בקליפות, והקדושה הוא בְּהַעֲלֵם, וצריכים אנו להעלות המלכות שמים שתתיחד עם דודה ויתגלה מלכותו על כל העולמות ויהיה ה' אחד ושמו אחד⁵¹. ומדת המלכות נקראת אדניי, כמאמר הכתוב (מלאכי א ו)⁵² וְאַתָּה אֲדֹנָי אֲנִי אֶיָּה מוֹרְאִי. ונדוע, שכל ספירה מעשר ספירות הוא כלול מכל העשר ספירות; נמצא שיש עשר פעמים אדניי, וצריכים אנו להעלות כל מדות אדניי ולבנות קומת השכינה. ולדעתי, שזה גם כן כוונת של מאת אֲדֹנָי הַקּוֹדֵשׁ (שמות לח כז)⁵³, כי כל מדת אדניי כלול מכל

³⁸ מדרש נחומא (ורשא) פרשת נשא סימן טז: אמר רבי שמואל בר נחמן בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם נתאוה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים

³⁹ זוהר - הקמה דף ה עמוד א: ת"ח באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא והא אוקמוה דכתיב (שם ה') ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום ואיהו אסתכל בה זמנא ותרין ותלתא וארבע זמנין, ולבתר אמר לון, ולבתר עביד בה עבידתא,

⁴⁰ שמות רבה (וילנא) פרשה לג סימן ד (פרשת תרומה): ד ד"א ויקחו לי תרומה רבי ברכיה פתח (ד"ה = דברי הימים = א ט) לך ה' הגדולה והגבורה וגו' כי כל בשמים ובארץ, אתה מוצא כל מה שברא הקדוש ברוך הוא למעלן ברא למטן, למעלן זבול וערפל שנאמר (ישעיה ג) וראה מזבול קדשך, ערפל ומשה נגש אל הערפל, וכתוב (איוב כב) הבעד ערפל ישפוט, למטן (מלכים א ח) אז אמר שלמה ה' אמר לשכון בערפל, וכתוב בנה ביתי בית זבול לך, למעלן (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לי, למטן עצי שטים עומדים, למעלן כרובים שנאמר (שם /ישעיה /ח) וישב הכרובים, למטן ויהיו הכרובים, למעלן (יחזקאל א) והאופנים ינשאו לעומתם, למטן ומעשה האופנים כמעשה אופן המרכבה, וכן (שם /יחזקאל א') והנה אופן אחד בארץ, למעלן (תהלים יא) ה' בהיכל קדשו, למטן היכל ה', למעלן (שם /תהלים /ס) מלכי צבאות יודונו יודונו, למטן (שמות יב) יצאו כל צבאות ה', למעלן (בראשית א) יהי רקיע בתוך המים, למטן (שם /שמות /כו) והבדילה הפרוכת לכם, למעלן כסא ה', למטן (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, למעלן (איוב כה) ה' יש מספר לגדודיו, למטן (שמואל ב ד) ושני אנשים שרי גדודים, למעלן (בראשית טו) וספור הכוכבים, למטן (דברים א) והנחם היום ככוכבי השמים לרוב, למעלן (יחזקאל ט) והנה האיש לבוש הבדים, למטן כונותו בד קודש ילבש, למעלן (תהלים לד) חונה מלאך ה', ולמטן (מלאכי ב) כי מלאך ה' צבאות הוא, למעלן (שם /ישעיה ו) במלקחים לקח מעל המזבח, ולמטן מזבח אדמה תעשה לי, למעלן (שם /ישעיה /מ) וימתחם כאהל לשבת, למטן (במדבר כד) מה טוב אוהליך יעקב, למעלן (תהלים קד) נוטה שמים כיריעה, ולמטן עשר ירעות, למעלן (דניאל ב) ונהורא עמיה שרא, למטן שמן זית זך כתיב למאור ולא עוד אלא שחביבין כל מה שלמטן משל למעלן, תדע לך שהניח מה שלמעלן וירד בשלמטן שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, הוי (ד"ה = דברי הימים = א ט) כי כל בשמים ובארץ,

⁴¹ תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נה עמוד א: אמר רב יהודה אמר רב: יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. רש"י: אותיות שנבראו בהן שמים וארץ - על ידי צירופן, ובספר יצירה תני להו.

⁴² תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לז עמוד א: וכל המקיים נפש אחת מישראל - מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא.

⁴³ שמות פרק כה פסוק ט: כָּל אֲשֶׁר אֶנִּי מְרַאֶה אוֹתְךָ אֶת תְּבִנֵית הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תְּבִנֵית כֹּל פְּלִי וְכֵן תַּעֲשֶׂה: ס

⁴⁴ שמות פרק לח (פקודי): (כא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־יְפֵי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְלוּם בְּיַד אֵימָר בְּרַחֲמֵי הַפְּקוּדֵי:

מדרש נחומא (ורשא) פרשת פקודי סימן ב: (ב) [לח, כא] אלה פקודי המשכן, זש"ה ה' אהבתי מעון ביתך (תהלים כו) זה ההיכל שהוא מכוון במקום משכן כבודך, ארשב"י זאת אומרת שההיכל שלמטה מכוון כנגד היכל של מעלה שנאמר (שמות טו) מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כונונו ידיך

⁴⁵ תלמוד ירושלמי מסכת סנהדרין פרק א הלכה ג: וכן תעשו כן תעשו **לדורות**.

⁴⁶ ויקרא פרק טז (אחרי מות): (ט) **והיתה לכם** לַתְּקֵת עוֹלָם בְּחֻדְשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּחֹדֶשׁ הַלְחָדָשׁ תַּעֲנֶנּוּ אֶת־נִפְשֵׁיכֶם וְכָל־מְלֹאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ הַאֲזָחֻחַ וְהִגְרָ הִגְרָ בְּתוֹכְכֶם:

אור החיים: כי נזדכך גופו ודמי לבר אלהין מלאך ד'

⁴⁷ ספר שערי אורה - פתיחת המחבר: ולפי שי"י יתברך רצה לזכותינו, ברא בגוף האדם כמה איברים נסתרים ונגלים בדמיון סימן למעשה מרכבה, ואילו יזכה אדם לטהר אבר מאבריו, יהיה אותו אבר כדמיון כסא לאותו דבר עליון הפנימי הנקרא בשם זה

⁴⁸ ומיושב בזכה למה כתב מראה אותך ולא מראה לך

⁴⁹ רמב"ם הלכות תשובה פרק ה הלכה ב: כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמה רבינו

ומיושב הטעם שנאמר וכן תעשו בלשון רבים. וכן מיושב מה שהקשה וכי אפשר לקרב לשכל האדם להבינו שיעשה כמתכונת דבר רוחני, כי הכוונה שיעשו גם הם בענייני רוחניות להגיע להשגות שלו

⁵⁰ תהלים פרק קמה פסוק יג: מְלִכּוֹתֶיךָ מְלָכוֹת כָּל־עֲלָמִים וְיִמְשְׁלֶתְךָ בְּכָל־דָּר וְדוֹר:

⁵¹ כפי: זכריה פרק יד: (ט) וְהָיָה יְקוֹקֵךְ לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיָה יְקוֹקֵךְ אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:

⁵² מלאכי פרק א פסוק ו: בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַבְדֵי אֲדֹנָי וְאִם־אָב אֲנִי אֵיךְ כְּבוֹדִי וְאִם־אֲדֹנָי אֲנִי אֵיךְ מוֹרְאִי אֲמָרוּ יְקוֹקֵךְ צְבָאוֹת לְכֶם הַפְּהַנִּים בּוֹזֵי שְׁמִי וְאֲמַרְתֶּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־שִׁמְךָ:

⁵³ שמות פרק לח (פקודי): (כז) וְהָיָה מֵאֵת פְּקַדְיֶיךָ לְצַקֵּת אֶת אֲדֹנָי הַקּוֹדֵשׁ וְאֶת אֲדֹנָי הַפְּרֻכֵּת מֵאֵת אֲדֹנָי הַפְּקַדְיֶיךָ לְצַקֵּת:

העשר קדושות ונתרבה למאה, והיה כוונת של המאה האדנים - להעלות ולבנות כל קומת השכינה, כל היו"ד מדות אדניי שהם כלולים מכל העשר קדושות, והנה **עשר פעמים אדניי עם הכולל** עולה בגימטריא **תרנ"א** כמנין **תרומה**.

וזהו ביאור הכתוב; **ויקחו לי תרומה** רצונו לומר, שתנשאו מדת המלכות שהוא עשר פעמים אדניי כמנין תרומה כנ"ל, שתתיחד עם השם הוי"ה ב"ה, ויתגלה מלכותו במהרה. ועשר פעמים הוי"ה אדניי עולים בגימטריא תתק"י, ואיש אשר ידבנו לבו עולה בגימטריא תתקכ"ב; י"ב עודף על מנין עשר פעמים הוי"ה אדניי, ורומז לי"ב גבולי אלכסון - י"ב שְׁבָטֵי יָהּ, שהם י"ב צירופי הוי"ה, ועם המקור הן י"ג מכילין דרחמי⁵⁴. וזהו ויקחו לי תרומה כלומר, שתנשא את המלכות שמים העולה כמנין תרומה כנ"ל, איש אשר ידבנו לבו כלומר, שתתיחד הוי"ה אדניי, והעשר הויות יופיעו אל העשר מדות אדניי, ויתבטלו הקליפות הסובבים המלכות שמים, ויתגלו הי"ג מכילין דרחמי על הכְּנֶסֶת ישראל, ואז יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד